

beelden. In de reusachtige hall verhieven zich bij het binnentreden een reeks figuren van kolossale afmetingen: vóór den toeschouwer het Ruiterbeeld van Generaal Alvear, waarvan het te weinig gezegd is dat het paard leeft, en de ruiter zijn zegevierenden intocht houdt; vier symbolische figuren omringen den ruiter: de Welsprekendheid, de Vrijheid, de Kracht en de Zegepraal. Zich omwendend deinst men onwillekeurig terug voor de zes meter hoge „Maagd van Elzas” die het kleine Christuskind boven het hoofd verheft. Zooals de vrouw bezwijkt onder den last van het goddelijke kind, vervult ons het gansche monument met ontzag en stemt ons deemoedig; maar tevens is er een jubeling in haar gansche houding; zij bezwijkt maar wordt tegelijkertijd door den last dien zij draagt verheven; wat de techniek betreft is elk overtollig detail vermeden, maar ook nergens wordt de eenvoud van bewerking tot een gewild styliseeren.

Zooals men vervolgens door de talrijke zalen van verrukking tot verrukking schreed kon het niet anders of men moest betreuren dat deze, door hoeveel zorg en welke inspanning bijeengebrachte verzameling, niet bestendig bleef. Kracht en verteederling, tragedie en spel, opwekking en verlokking: de volledige gamma van gevoelens en gedachten wordt voor ons tastbaar uitgespreid.

De bronzen bas-reliefs van het „Monument de Montauban”, afzonderlijk bewonderd buiten het verband met de totale groep, zijn als zoovele dantesque zangen. Aangezichten van kinderen, mannen, vrouwen, vol ontzetting of smartelijke gelatenheid, snuivende paardenkoppen, zijn ieder op zichzelf een meesterwerk en vormen saamgebonden een epepee.

Andere oorlogsmonumenten zijn niet minder ontroerend, omdat de overdaad uit Bourdelle's eerste periode plaats maakte voor ingetogenheid. Zonder bestelling af te wachten boetseerde Bourdelle het monument „Aan de Kamerleden die voor Frankrijk sneuvelden” (1920). Intusschen had de Argentijnsche regeering het tijdens de oorlogsjaren vervaardigde monument Alvear aangekocht en Bourdelle had voor Tchecho-Slovakije de bestelling gekregen voor het oorlogskruis.

Des te tragischer was deze onverschilligheid van het eigen land, daar Bourdelle met de verdieping naar de synthese, ook meer en meer het beeldhouwwerk was gaan zien als een deel van een architectonisch geheel. Was hij niet al te zeer in zijn voorspelling van den „tempel” zijn tijd vooruit? Was het, en is het nu nog de tijd niet van zoeterigen casino-stijl?

De versiering van het Théâtre des Champs-Élysées te Parijs zou dan toch aan Bourdelle gelegenheid bieden mede te werken aan een harmonie, waarin zijn werk zou medezingen, niet meer solo, maar deel van het geheel. Hier kon zijn kracht zich meten aan een strenger tucht. Hier zou wat hij schiep onmiddellijk zijn onveranderlijke bestemming vinden. Het